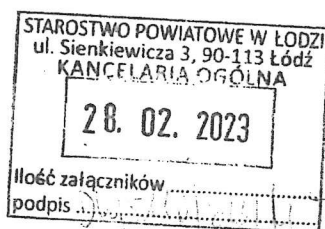

WUOZ-ZN.5183.94.2023.IJ

Starostwo Powiatowe w Łodzi
ul. H. Sienkiewicza 3, 90-113 Łódź

W odpowiedzi na pismo z dnia 9 lutego 2023 r. (data wpływu do WUOZ w Łodzi: 09.02.2023 r.) dotyczące wydania opinii i wytycznych konserwatorskich dla przeprowadzenia prac budowlano-konserwatorskich pałacu w Lisowicach oraz rewaloryzacji części parku podworskiego, Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków przedstawia swoje stanowisko.

Pałac w Lisowicach obecny kształt uzyskał pod koniec XIX w. po przebudowie według projektu A. Zeligsona na zlecenie łódzkiej rodziny fabrykanckiej Silbersteinów. Prawdopodobnie wówczas został zmieniony wystrój wnętrza pałacu, na co wskazują znajdujące się pomiędzy sztukateriami polichromie, typy znajdujących się wewnątrz sztukaterii oraz piece kaflowe. Wcześniej w jego miejscu istniał dwór- własność rodziny szlacheckiej Lasockich z Brzezin, następnie Mateusza Dobieckiego, który w jego miejscu wystawił pałac w stylu klasycystycznym na przełomie XVIII/XIX w. Szczególne walory artystyczne obiektu prezentuje kompozycja fasady o klasycystyczno-neorenesansowych formach w postaci boniowania, pilastrów z jońskimi głowicami, fryzów palmetowych w obramieniach okiennych oraz girland z wieńcami z liści laurowych. Na szczególną uwagę zasługuje wnętrze budynku zdobione sufitami kasetonowymi, dekoracją sztukatorską i oryginalnymi piecami kaflowymi. W uznaniu walorów artystycznych i historycznych budynek został ujęty w gminnej ewidencji zabytków gminy Koluszki.

Elementy pierwotnego wyposażenia wnętrza Pałacu w Lisowicach wpisane są do rejestru zabytków ruchomych decyzją Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi, Wydział Kultury, Wojewódzki Konserwator Zabytków decyzją z dn. 7.IX.1973 r. pod nr rejestru B/218/65, pod poniższymi pozycjami załącznika do ww. decyzji:

- 1.poz. nr 1 załącznika do ww. decyzji – piec kaflowy neorokoko z kon. XIX w. w kolorze kremowym z ozdobami roślinnymi i medalionami, znajdujący się w d. salonie na parterze,
- 2.poz. nr 2 załącznika do ww. decyzji – piec kaflowy neorokoko z kon. XIX w. zbudowany z ozdobnych kafli w kolorze granatowym, znajdujący się w pokoju na parterze od frontu,
- 3.poz. nr 3 załącznika do ww. decyzji – dekoracja stiukowa – malarska sufitu klatki schodowej,
- 4.poz. nr 4 załącznika do ww. decyzji – dekoracja stiukowo-malarska sufitu hallu na I piętrze,

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi
ul. Piotrkowska 99, 90-425 Łódź, tel.: 42 631 78 92, fax: 42 630 17 83
e-mail: sekretariat@wuoz-lodz.pl
www.wuoz-lodz.pl/bip

Administratorem danych osobowych jest Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków. Dane przetwarzane są w celu realizacji czynności urzędowych. Masz prawo do dostępu, sprostowania, ograniczenia przetwarzania danych. Więcej informacji znajdziesz na stronie www.wuoz-lodz.pl w zakładce ochrona danych osobowych lub pod numerem telefonu: 42 631 78 92.

5. poz. nr 5 załącznika do ww. decyzji – boazerie drewniane sufitu w pokoju na parterze od frontu z dekoracją rozetek, gotyckich łuków oraz gzymsem kroksztynkowym – kon. XIX w.,
6. poz. nr 6 załącznika do ww. decyzji – dekoracje sufitu dawnego salonu na parterze od str. ogrodu, stiukowo-malarska z kon. XIX w.,
7. poz. nr 7 załącznika do ww. decyzji – dekoracje sufitu pokoju na I piętrze od str. ogrodu, dekoracja stiukowa o podziałach geometrycznych w kolorze białym – z kon. XIX w.,
8. poz. nr 8-10 załącznika do ww. decyzji – cztery latarnie żelazne, kute, z kon. XIX w. dwie na elewacji frontowej pałacu, dwie na elewacji ogrodowej.

Pozostałe elementy pierwotnego wyposażenia znajdujące się wewnątrz oraz na zewnątrz ww. pałacu objęte są indywidualną ochroną konserwatorską w postaci ewidencji zabytków ruchomych województwa łódzkiego, mianowicie:

1. wystrój sztukatorski sufitu (?d. gabinet) z kon. XIX w. (stiuk, relief) , znajdujący się w pomieszczeniu na parterze, trakt zachodni (str. pñ.),
2. wystrój sztukatorski sufitu (?d. salonik) z kon. XIX w. (stiuk, relief), znajdujący się w pomieszczeniu na parterze, trakt środkowy (str. pñ.),
3. rozety sufitowe – 8 szt. z kon. XIX w. (stiuk, relief), znajdujące się na: klatce schodowej, sala na parterze (trakt frontowy, część północna), holl I piętrze (4 szt.), sala na I piętrze (trakt frontowy, część pñ.), sala na I piętrze (trakt środkowy, część pd.),
4. kraty ozdobne przy nadświetlu i drzwiach głównych z XIX/XX w. (żelazo, kowalstwo) – elewacja frontowa (zachodnia),
5. boazeria (?d. sala jadalna) z kon. XIX w. (drewno, stolarka), znajdująca się na parterze w pomieszczeniu narożnym pd.-zach. w trakcie zachodnim,
6. żyrandol z XIX/XX w. (mosiądz, szkło), umieszczony na parterze w westybulu,
7. piec kaflowy z kon. XIX w. (kafle ceramiczne glazurowane i malowane, żeliwo, relief), znajdujący się w hallu na parterze na ścianie południowej przy narożniku pd.-wsch.,
8. dekoracja sztukatorska fasady o formie girland – 6 szt. z kon. XIX w., znajdujące się nad oknami od str. ogrodu,
9. dekoracja sztukatorska fasady z kon. XIX w. o formach palmet, wieńców i festonów, znajdujące się na elewacji frontowej,
10. dekoracja fasady frontowej okien zakończone fryzem palmetowym i silnie wystającym gzymsem z kon. XIX w.

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi
ul. Piotrkowska 99, 90-425 Łódź, tel.: 42 631 78 92, fax: 42 630 17 83
e-mail: sekretariat@wuoz-lodz.pl
www.wuoz-lodz.pl/bip

Administratorem danych osobowych jest Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków. Dane przetwarzane są w celu realizacji czynności urzędowych. Masz prawo do dostępu, sprostowania, ograniczenia przetwarzania danych. Więcej informacji znajdziesz na stronie www.wuoz-lodz.pl w zakładce ochrona danych osobowych lub pod numerem telefonu: 42 631 78 92.

Obiekt otoczony został także zabytkowym parkiem w stylu angielskim ujętym w rejestrze zabytków nieruchomości na podstawie decyzji z dnia 30 maja 1967 r. KL.IV-680/43/67 (nr rejestru A/379/95) oraz decyzji z dnia 28 kwietnia 2016 r. (nr rejestru A/269).

W nawiązaniu do powyższego, a także w związku z dokonaniem szczegółowych oględzin nieruchomości w dniu 21.02.2023 r., Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków przedstawia następujące wytyczne konserwatorskie do remontu:

elewacje pałacu:

- istniejącą stolarkę okienną i drzwiową należy poddać konserwacji bądź częściowej wymianie najbardziej uszkodzonych egzemplarzy. Część skrzydeł okiennych została wymieniona podczas poprzedniego remontu elewacji budynku (okna na elewacji frontowej, elewacjach bocznych, okna piwniczne). Pierwotne okna zachowały się na elewacji z tarasem- drewniane okna skrzynkowe z dekoracyjnym śлением i profilowaną listwą przyrymową- późniejsze okna należy odtworzyć według tego wzoru, a historyczne w miarę możliwości poddać konserwacji. Należy bezwzględnie zachować historyczne okucia okienne;

- z uwagi na liczne uszkodzenia elewacji budynku obejmujące: złuszczenia farby, pęknięcia, zarysowania i ubytki w wyprawie tynkarskiej, zabrudzenia i zawilgocenia w części przyziemia wskazany jest jej kompleksowy remont polegający na: oczyszczeniu, osuszeniu ścian oraz naprawie wypraw tynkarskich. Dekoracje sztukatorskie elewacji należy potraktować ze szczególną ostrożnością. Najważniejszym elementem na tym etapie prac będzie wykonanie badań konserwatorskich (odkrywki stratygraficzne, schodkowe, mikrochemiczne i laboratoryjne oraz ewentualnie kalki zachowanych szablonów polichromii) wypraw tynkarskich i powłok malarskich na elementach sztukatorskich, następnie sporządzenie programu prac konserwatorskich dla przeprowadzenia remontu;

istniejący wtórny kanał odprowadzający wody opadowe od budynku należy rozebrać i wykonać zieloną, „oddychającą” opaskę wokół obiektu. Uszkodzone orynnowanie i obróbki blacharskie należy wymienić i ujednolicić w obrębie całego budynku- wskazane zastosowanie obróbek z blachy stalowej ocynkowanej;

- w zakresie remontu tarasu dopuszcza się konserwację oraz wymianę uszkodzonych płyt z piaskowca, którymi wyłożony został taras i schody. Wykonanie odpowiednich spadków w celu odprowadzenia wód opadowych z tarasu. Zaleca się wykonanie korekty przylegającego do tarasu dźwigu w zakresie materiałów wykończeniowych oraz kolorystyki;

V- należy wykonać badania konserwatorskie elementów metalowych (latarnie, balustrady, kraty okienne): oczyścić do oryginalnych powłok malarskich oraz produktów korozji, wykonać zabezpieczenie antykorozyjne oraz pomalować zgodnie z kolorem oryginalnym. Należy zrekonstruować szklenia latarni na podstawie zachowanych materiałów archiwalnych. Przed rozpoczęciem prac należy opracować program prac konserwatorskich.

wnętrze pałacu:

Przed przystąpieniem do właściwych prac konserwatorskich i restauratorskich, należy przeprowadzić badania konserwatorskie (odkrywki stratygraficzne, schodkowe, mikrochemiczne i laboratoryjne oraz ewentualnie kalki zachowanych szablonów polichromii) wypraw tynkarskich i powłok malarskich na elementach sztukatorskich znajdujących się wewnątrz i na zewnątrz pałacu, elementów metalowych oraz drewnianych, w tym celu należy wyprzedzająco uzyskać pozwolenie ŁWKZ na prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytku zgodnie z art. 36 ust.1 pkt 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 840, dalej: *u.o.z.o.z.*) Przeprowadzenie wyprzedzających badań konserwatorskich pozwoli na rozpoznanie technik, technologii, materiałów ww. obiektów, rozpoznanie pierwotnego opracowania artystycznego i estetycznego pałacu oraz na przygotowanie najbardziej odpowiedniego programu prac konserwatorskich dla poszczególnych rodzajów zabytków.

W/w elementy zabytkowe stanowiące pierwotne wyposażenie wnętrza oraz zabytki znajdujące się na zewnątrz pałacu są w ogólnym złym stanie zachowania. Sztukaterie są wielokrotnie i niefachowo przemalowane (farbami lub pokostem), są zabrudzone, posiadają pęknięcia skurczowe oraz pęknięcia na elementach łączeń, widoczne odspojenia wtórnych warstw farby. Wielokrotne pomalowanie elementów sztukaterii szczególnie wewnątrz pałacu spowodowało zatracenie ich pierwotnego rysunku oraz ich pierwotnych walorów artystycznych i estetycznych. Elementy żelazne – latarnie oraz kraty dekoracyjne w drzwiach głównych są wtórnym przemalowane, posiadają widoczne ogniska korozji, a latarnie posiadają nieoryginalne szklenie. Element drewniany w postaci boazerii, drzwi i ościeży drewnianych są zabrudzone, posiadają zatracony detal w wyniku wielokrotnego ich przemalowania, braki elementów na ścianie południowej i północnej pomieszczenia (zgodnie z informacją zawartą na karcie ewidencyjnej), rozpojenia drewna, drobne uszkodzenia mechaniczne drewna wynikające z użytkowania. Piec kaflowy są zabrudzone, posiadają uszkodzenia wynikające z użytkowania, drobne uszczerbki kafli, niefachowe uzupełnienia, jeden piec znajdujący się w hallu pomalowany został wtórnie farbą. Jak

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi
ul. Piotrkowska 99, 90-425 Łódź, tel.: 42 631 78 92, fax: 42 630 17 83
e-mail: sekretariat@wuoz-lodz.pl
www.wuoz-lodz.pl/bip

Administratorem danych osobowych jest Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków. Dane przetwarzane są w celu realizacji czynności urzędowych. Masz prawo do dostępu, sprostowania, ograniczenia przetwarzania danych. Więcej informacji znajdziesz na stronie www.wuoz-lodz.pl w zakładce ochrona danych osobowych lub pod numerem telefonu: 42 631 78 92.

wynika z przeprowadzonych oględzin brak jest 1 szt. pieca kaflowego parterze zbudowanego z ozdobnych kafli w kolorze granatowym wpisanego do rejestru zabytków ruchomych, znajdującego się na parterze od frontu. W związku ze złym i nieestetycznym stanem zachowania zabytków ruchomych zasadne jest przeprowadzenie przy nich prac konserwatorskich i restauratorskich obejmujących swym zakresem:

1. konserwację elementów sztukatorskich znajdujących się wewnątrz pałacu:

- przed przystąpieniem do prac Należy przeprowadzić badania konserwatorskie,
- należy dążyć do odtworzenia historycznego i artystycznego wystroju wnętrza tj. poddać pracom konserwatorskim sztukaterię i wyprawy tynkarskie, a w przypadku zachowania historycznych malatur również te polichromie;
- po oczyszczeniu z wtórnych powłok malarskich należy przeprowadzić prace polegające na wzmocnieniu strukturalnych zachowanych sztukaterii, wykonaniu niezbędnych zabiegów dezynfekcji, wykonaniu napraw i ewentualnej rekonstrukcji najbardziej zdegradowanych elementów, należy wykonać prace konserwatorskie i rekonstrukcyjne przy polichromiach;
- wyprzedzająco należy opracować program prac konserwatorskich ze wskazaniem na powrót do historycznego, artystycznego i estetycznego wystroju malarskiego wnętrza, zawierający wyniki badań konserwatorskich i uzyskać pozwolenie ŁWKZ na prowadzenie prac konserwatorskich;

2. konserwację boazerii :

✓ należy przyjąć ww. sposób postępowania – w tym. m.in.: wykonać badania konserwatorskie, oczyścić elementy drewniane do oryginalnych powłok malarskich, wzmocnić strukturalnie drewno, wykonać zabiegi dezynfekcji i dezynsekcji, wykonać naprawy stolarskie, konserwację i rekonstrukcję polichromii;

✓ - brakujące fragmenty boazerii drewnianej należy zrekonstruować;

✓ - wyprzedzająco należy opracować program prac konserwatorskich j.w.

3. konserwację elementów pieców kaflowych:

✓ - należy przyjąć ww. sposób postępowania – w tym. m.in.: wykonać badania konserwatorskie, oczyścić elementy metalowe do oryginalnych powłok malarskich oraz produktów

korozji (w przypadku drzwiczek), uzupełnić brakujące lub uszkodzone kafle oraz pomalować odlewy gliniane zgodnie z kolorem oryginalnym,

- wyprzedzająco należy opracować program prac konserwatorskich j.w.

Ponadto w zakresie planowanych pozostałych prac wewnątrz palacu zaleca się:

- istniejącą drewnianą stolarkę drzwiową ujednolicić i poddać konserwacji, wtórne późniejsze drzwi należy wymienić na wzór historycznych tj. drewniane dwuskrzydłowe o konstrukcji ramo-płycinowej;

- w zakresie wymiany podłóg należy dokonać odkrywek na występowanie historycznych parkietów taflowych bądź klepkowych, następnie poddać je konserwacji bądź wykonać ich rekonstrukcję (z opisu inwentaryzacji budynku z lat 90. XX w. wynika, że w części mieszkalnej występowały drewniane parkiety);

- marmurowe schody na wejściu głównym do budynku należy poddać konserwacji w zakresie oczyszczenia, uzupełnienia ubytków w stopnicach, naprawy rys i pęknięć stopnic oraz podstopnic, szlifowania, polerowania i impregnacji;

Piwnice:

- dopuszcza się remont istniejących pomieszczeń stanowiących zaplecze gospodarczo-pomocnicze w zakresie wymiany grzejników c.o., przebudowie i remoncie pomieszczeń toalet;

Park:

Prace rewaloryzacyjne parku powinny być poprzedzone przygotowaniem projektu z uwzględnieniem analiz historycznych i przestrzennych. Standardy konserwatorskie zostały opracowane przez Narodowy Instytut Dziedzictwa i są zamieszczone na jego stronie internetowej - należy je uwzględnić podczas tworzenia dokumentacji. Dokumentacje projektowe powinny zawierać elementy, których brak bądź niezgodność były przesłankami wydania decyzji odmawiających na prowadzenie prac konserwatorskich i robót budowlanych przy zabytku znak: WUOZ-PT.A.5146.305.2018.LW i WUOZ-PT.A.5146.306.2018.LW, które zostały utrzymane w mocy przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

- elementy małej architektury powinny być spójne pod względem stylistyki z elementami wykonanymi w ramach I etapu prac. Nasadzenia roślinne powinny zostać zaprojektowane z uwzględnieniem przesłanek historycznych, kompozycyjnych oraz stanu zachowania substancji

62-631-78-99 Projekt Kieralowski

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi
ul. Piotrkowska 99, 90-425 Łódź, tel.: 42 631 78 92, fax: 42 630 17 83
e-mail: sekretariat@wuoz-lodz.pl
www.wuoz-lodz.pl/bip

Administratorem danych osobowych jest Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków. Dane przetwarzane są w celu realizacji czynności urzędowych. Masz prawo do dostępu, sprostowania, ograniczenia przetwarzania danych. Więcej informacji znajdziesz na stronie www.wuoz-lodz.pl w zakładce ochrona danych osobowych lub pod numerem telefonu: 42 631 78 92.

zabytkowej. Powinny w jak największym stopniu odzwierciedlać historyczny układ oraz skład gatunkowy.

✓ - nawierzchnia z kostki granitowej powinna być zlokalizowana wyłącznie w obrębie pałacu, w części reprezentacyjnej. W pozostałym zakresie należy wykonać nawierzchnię spójną z wykonaną w alejkach w ramach I etapu prac,

Reasumując, należy stworzyć nową dokumentację projektową z uwzględnieniem w/w uwag oraz standardów NID i uzyskać akceptację tutejszego organu.

Kaplica:

- pismem znak: WUOZ-PT-A.5142.991.2017.RF z dnia 11.09.2017 r. tut. organ wyraził opinię, iż najwłaściwszym rozwiązaniem wydaje się odbudowa kaplicy w całości, z renowacją części istniejących i rekonstrukcją niezachowanych elementów. Z uwagi na jej dzisiejszy stan zachowania dopuszcza się pozostawienie kaplicy w formie tzw. "trwałej ruiny". Prace związane z remontem kaplicy powinny zostać poprzedzone sporządzeniem dokumentacji i jej akceptacją przez tutejszy organ. Projekt powinien uwzględniać wcześniejsze działania związane z zabezpieczeniem kaplicy, ujęte w pozwoleniu znak: WUOZ-ZZ.5142.12.2020.ESO z dnia 15 lipca 2020 r.

W związku z powyżej przytoczonymi formami ochrony zabytków ruchomych, należy w przypadku zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków złożyć wnioski o wydanie decyzji-pozwolenia na przeprowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich, zgodnie z art. 36 ust 1 pkt 1 u.o.z.o.z. Do wniosku należy załączyć następujące dokumenty:

- ✓ • program prac konserwatorskich i restauratorskich przeznaczony dla każdego rodzaju zabytków – 2 egz. oraz 1 egz. na płycie CD/DVD;
- ✓ • dokument potwierdzający posiadanie przez wnioskodawcę tytułu prawnego do korzystania z zabytku i uprawniającego do wystąpienia z wnioskiem;
- ✓ • oświadczenie wnioskodawcy o posiadaniu przez niego tytułu prawnego do korzystania z zabytku, uprawniającego do występowania z wnioskiem;
- ✓ • potwierdzoną za zgodność z oryginałem uchwałę zarządu powiatu w sprawie upoważnienia osób do składania oświadczeń woli w imieniu ww. powiatu wraz z innymi uchwałami lub upoważnieniami określającymi, kto może występować do tutejszego Urzędu w przedmiotowej sprawie;

- w przypadku występowania pełnomocnika – należy załączyć pełnomocnictwo.

Wszystkie niezbędne dokumenty można pobrać ze strony internetowej Urzędu (<https://www.wuoz-lodz.pl/>) w zakładce dokumenty do pobrania.

W przypadku obiektów ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków należy złożyć wniosek o przeprowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy ww. zabytkach objętych ochroną konserwatorską wraz z programem prac konserwatorskich adekwatnym dla każdego rodzajów zabytków.

Ponadto przed przystąpieniem do remontu elewacji budynku należy sporządzić projekt budowlany oraz uzyskać pozwolenie tut. organu na prowadzenie robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków co jest zgodne z art. 36 ust. 1 pkt 1 u.o.z.o.z. Roboty ziemne wymagają uzyskania pozwolenia tut. organu na prowadzenie badań archeologicznych (art. 31 ust. 1a i 2 u.o.z.o.z.). Natomiast prace przy dalszej części rewaloryzacji parku wymagają sporządzenia dokumentacji zgodnej z wytycznymi tut. organu oraz uzyskania pozwolenia na prowadzenie robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków co jest zgodne z art. 36 ust. 1 pkt 1 u.o.z.o.z.

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Łodzi
Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Łodzi

Otrzymują:

- ① Adresat
2. a/a

Sprawę prowadzi Izabela Jagieła- inspektor ochrony zabytków nieruchomych, tel. 42 635 80 15

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi
ul. Piotrkowska 99, 90-425 Łódź, tel : 42 631 78 92, fax: 42 630 17 83
e-mail: sekretariat@wuoz-lodz.pl
www.wuoz-lodz.pl/bjp

Administratorem danych osobowych jest Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków. Dane przetwarzane są w celu realizacji czynności urzędowych. Masz prawo do dostępu, sprostowania, ograniczenia przetwarzania danych. Więcej informacji znajdziesz na stronie www.wuoz-lodz.pl w zakładce ochrona danych osobowych lub pod numerem telefonu: 42 631 78 92